

Jan de Waal (links) en Han Nieman hebben historisch materiaal uit WOII op internet gezet. © DCI Media

Nu online: een goudmijn aan oorlogsdokumentatie over verzetsstrijders in de Kempen

Ook in de Kempen was verzet tegen de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog. Zo'n 500 mensen waren daarin actief. Twee oud-Eindhovenaren, Han Nieman (75) en Jan de Waal (71), hebben veel historisch materiaal over deze tijd online gezet.

Patrick Wiercx 17-09-21, 18:03 Bron: ED

Net voor de bevrijding in 1944 staan drie Duitse militairen met hun fiets in Hoogeloon op straat. Een van hen heeft een lekke fietsband. Voor de bezetter is het dan de gewoonte om bij een toevallig voorbij fietsende passant een andere rijwiel in beslag te nemen. En daar komt Bert Louwers uit Hoogeloon net aangefietst. Een van de soldaten roept dat hij moet afstappen. Maar Louwers bedenkt zich geen moment. Hij zet nog eens stevig aan en roept: „Ik heb nou geen tijd. Ik kom dadelijk wel terug.” Hij maakt dat hij wegkomt, de militairen met open mond achterlatend.

Dat had natuurlijk heel anders af kunnen lopen, maar Louwers had kennelijk het geluk aan zijn zijde. Het voorval staat in een manuscript dat Han Nieman (75) en Jan de Waal (71) hebben uitgewerkt. De eerste woont in Leiderdorp, de ander in Oss, maar ze zijn geboren Eindhovenaren. In het document staan acties van verzetsorganisatie **PAN de Kempen beschreven, de Partizanen Actie Nederland**. Het zijn **107 getypte vellen**. Ze behoren tot een collectie oorlogsmateriaal van Katinka Hermans. Zij is de dochter van verzetsman Jacques Hermans uit Eindhoven. Vorig jaar heeft ze de hele stapel aan het Brabants Historisch Informatie Centrum in Den Bosch overhandigd.

Lees verder na de foto.

Een PAN-verzetsstrijder helpt Engelse soldaten. © J. Hermans/bhic

Er is archiefmateriaal van drie PAN-afdelingen: De Kempen, Eindhoven en Geldrop. Vermoedelijk waren er circa 500 partizanen in de regio actief. Nieman en De Waal zijn daarmee aan de slag gegaan. De heemkundekring van Bladel heeft het Kempische verslag [op](#)

[haar website geplaatst](#). De Waal heeft intussen op zijn site [Eindhovenfotos.nl](#) hetzelfde gedaan met materiaal van alle drie de afdelingen.

Lees verder na de foto.

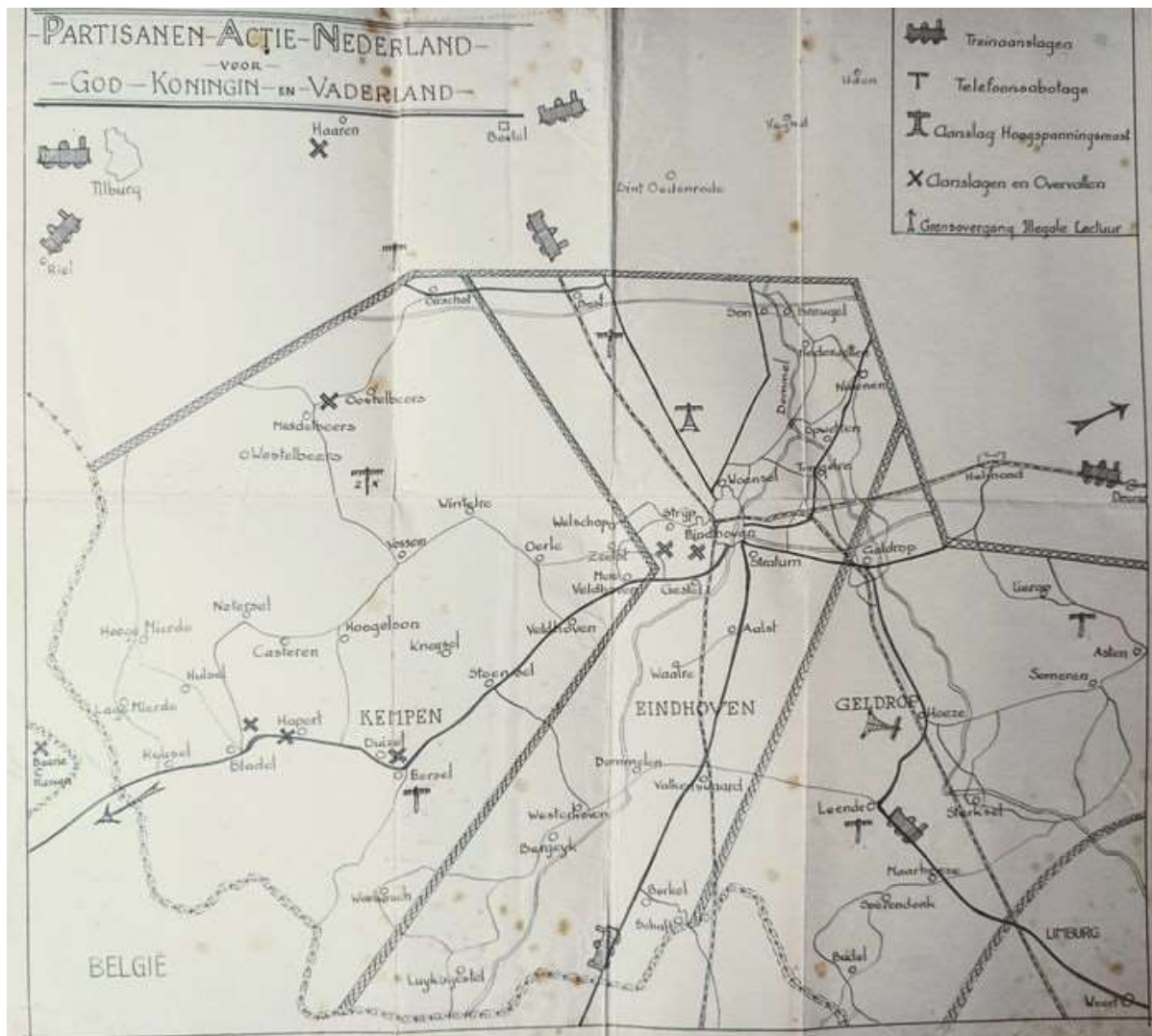
Oorlogsfoto's uit de collectie van Jacques Hermans. © J. Hermans/bhic

Een goudmijn aan informatie

Ook zijn er spullen die er nog niet op staan en nog eens goed bekeken en onderzocht moeten worden. „Er is veel”, zegt Nieman. „Verslagen, kladjes, foto's. We zijn erg blij dat Katinka dat bewaard heeft. Het is een goudmijn aan informatie.”

De twee hadden in eerste instantie het originele, met handschrift geschreven Kempen-document op de site gezet. De Bladelse heemkundekring merkte dat op. Nieman heeft daarna de lastig te lezen tekst van het originele stuk uitgetikt, zodat de tekst beter leesbaar is.

Lees verder na de foto.

Een kaart van de PAN waarop de drie sectoren van de verzetsstrijders staan ingetekend met de aanslagen die daar hebben plaatsgevonden. © J. Hermans/bhic

Een oorlog bestaat niet alleen uit grote veldslagen, maar ook uit veel kleine acties en incidenten waar het toeval vaak een belangrijke rol speelt. Je kunt als militair en verzetsstrijder ook pech of geluk hebben. Een groepje Kempische strijders beraamde net voor de bevrijding een overval op een plek waar de Duitsers munitie hadden liggen. Er stond een Duitse militair voor de deur met een wachthond aan zijn zijde. De verzetslui lagen in het veld, hun moment afwachend, tot een van hen van pure spanning een flinke scheet liet. De wachthond begon vervaarlijk te grommen. Dat was genoeg. De overvallers hielden het meteen maar voor gezien door deze onverwachte wending.

Een belangrijke actie in de Kempen was een overval op het distributiekantoor van Bladel in de nacht van 15 op 16 juni 1944. Daar lagen de voedselbonnen die nodig waren om aan eten te kunnen komen. De actie lukte en de daders gingen er met zes volle zakken aan bonnen en ander materiaal vandoor. Ze verstopten die diep in een heg bij een boer in Hoogeloon.

Echter, de boer kende zijn terrein goed en vond de zakken. Het leek hem beter om de pastoor van Hoogeloon hierover in te lichten. Deze gaf dat op zijn beurt door aan het verzet in Casteren waar hij iemand kende. Niet lang daarna ging de pastoor op de koffie bij zijn collega

in Casteren. Triomfantelijk kwam hij daar binnen. „Ik weet iets wat jij niet weet”, riep hij uit. „De gestolen spullen van Bladel liggen bij een boer in Hoogeloon.” Maar de collega had zijn antwoord klaar en had ook een verrassing. „En ik weet iets wat jij niet weet. Die spullen zijn daar allang weer weg.” Wat bleek: Het Casterense verzet had na de mededeling van de Hoogeloonse pastoor geen moment gewacht om de zakken te verwijderen. Ook in Casteren was de band met de pastoor goed. Die was meteen op de hoogte gebracht.

Lees verder na de foto.

Duitse soldaten op wacht op de Witte Dame in Eindhoven. Op de achtergrond de Catharinakerk. De straat die in het midden zichtbaar is, is het punt waar de Emmasingel overgaat in de Keizersgracht. © J. Hermans/bhic

In de Kempen, maar ook in Hoogeloon, is tijdens de bevrijding hard gevochten. Voor veel inwoners was het zaak om maar binnen te blijven wachten tot de boel voorbij was. Het kwam ook voor dat Duitsers deserteerden. Dan vond iemand ergens een Duits militair uniform. Dat overkwam ook een verzetsstrijder die zo'n pak vond in een boerenstal, met alles erop en eraan, inclusief geweer. Hij kwam op het idee het uniform eens aan te doen.

Hij had het geweer net omgehangen, toen er werd geklopt en de deur openzwaaide. Hij keek recht in de ogen van een Duitse soldaat. Deze meende echter met een landgenoot te maken te hebben, mopperde wat en vertrok weer, de verzetsstrijder met zijn Duitse kloffie verstijfd van schrik achterlatend. Deze wist daarna niet hoe snel hij zich uit het pak moest werken. Als het Engelse militairen waren geweest, die ook in de buurt waren, had hij het er niet levend vanaf gebracht.

Lees verder na de foto.

Een groepsfoto van PAN-strijders en anderen. © J. Hermans/bhic

Soms kwam er geluk aan te pas om informatie te krijgen over de Duitse posities in het gebied. Twee Duitsers waren bij iemand thuis geweest om te kijken of er nog wat te halen was. Uit de kelder hadden ze een paar inmaakflessen met vlees meegenomen. Twee verzetsmannen hoorden daarvan en besloten daar melding van te maken bij het Duitse hoofdkwartier, dat was ondergebracht in een boerderij. Dat leek een vrij zinloze actie, want de Duitsers pakten zoveel weg. Maar tot hun grote verbazing werden de twee nog naar de Duitse commandant gebracht ook, die het echter druk had met het bestuderen van een landkaart.

Lees verder na de foto.

Duitsers marcheren door de Willemstraat in Eindhoven. © J. Hermans/bhic

Terwijl de man instructies aan het geven was aan zijn manschappen, stond het tweetal op een afstandje bedremmeld mee te luisteren. Toen de commandant ze ineens zag staan en vroeg wat ze daar in hemelsnaam te zoeken hadden, begon een van de twee over het gestolen vlees. „Ga zelf maar kijken of je daders kan vinden”, beet de commandant hem toe.

Dat was een fijne en bruikbare uitnodiging. De twee wandelden daarop, met deze toestemming van de commandant, alle Duitse stellingen in de straat af, zogenaamd op zoek naar de daders. Zo waren ze in de gelegenheid alle mitrailleurposten en plekken waar mortieren stonden opgesteld, na te gaan en later door te geven aan de geallieerden die onderweg waren. Bovendien werd het nu ook een stuk gemakkelijker om tussen de vijandelijke linies door te gaan, omdat ze wisten waar alles stond.

Lees verder na de foto.

De Kempische PAN-commandant Gerrit Beex (links) en onderduiker 'Bert'. © Nel Beex-Roos

Het werd allemaal geregeld

Nieman vond het bijzonder te lezen dat op een zeker moment Hoogeloon zich moest ontfermen over honderden vluchtelingen uit Bladel, Netersel, Casteren, Westelbeers en Middelbeers. „Ze moesten ineens slaappleatsen regelen“, legt hij uit. „De mensen moesten te eten krijgen. Dat gebeurde in een tijd zonder enig gezag, want er werd daar gevochten. De burgemeester was er niet, er waren geen ambtenaren. Dan zie je dat zo’n groep als PAN de organisatie overneemt en het volste vertrouwen van iedereen krijgt. Er moeten lijken begraven worden. Er moet brood op de plank komen. Het werd allemaal geregeld.”

Dan zie je dat zo’n groep als PAN de organisatie overneemt en het volste vertrouwen van iedereen krijgt.”

Han Nieman

PAN-commandant Gerrit Beex heeft de stoomzuivelfabriek in Eersel nog om boter gevraagd. Nieman: „Dat vind ik allemaal heel bijzonder. Het draaide niet alleen om verzet en overvallen, maar ook om organisatie en logistiek. Het zegt iets van de veerkracht en motivatie van mensen.”

Lees verder na de foto.

Tussen Bladel en Hoogeloon werden op 17 september 1944 tenminste negen Amerikaanse transportvliegtuigen neergeschoten. Parachutisten die boven Bladel sprongen en bemanningen van de neergeschoten (zweef-) vliegtuigen rond Hoogeloon, werden geholpen door de burgers en de ondergrondse. Op het Heieind in Bladel werd een kamp ingericht waar zij verbleven. De boeren zorgden voor eten. Op dat moment waren de Duitsers nog aanwezig. © J.

Hermans/bhic

Foto's van Duitse militairen werden twee keer afgedrukt

In Eindhoven was Jacques Hermans, eigenaar van drogisterij 't Kruispunt aan de Strijpsestraat, een van de grote mannen van de partizanen. Hij had ook een fotozaak. Naarmate de oorlog vorderde, waren het vooral Duitse soldaten die bij hem hun foto's lieten afdrukken, omdat zij nog aan fotorolletjes konden komen. „Die Hermans was slim”, zegt de Waal. „Die drukte die Duitse foto's twee keer af en gaf het verzet de kopieën. Verder is een drogist een mooie dekmantel. Iedereen kan daar in- en uitlopen zonder dat er vragen worden gesteld.”

De strijders zijn na de oorlog gevraagd hun oorlogservaringen op papier te zetten. Het Kempische verslag werd geschreven door Beex. Die kon alleen in hoofdletters tikken, omdat zijn typemachine het niet goed meer deed. „Er zijn sowieso veel verslagen gemaakt”, zegt Nieman. „Het lijkt erop alsof sommigen heel 1944 hebben zitten typen.”

Lees verder na de foto.

Duitse militairen lopen voor het toenmalige station van Eindhoven. © J. Hermans/bhic

Er had na de oorlog een gedenkboek van de PAN moeten verschijnen, maar zo ver is het nooit gekomen. De initiatiefnemers hadden de gemeente Eindhoven om een financiële bijdrage gevraagd. De gemeente voelde daar niks voor.

Hoe meer we ontdekken, des te meer we beseffen dat we er maar weinig van weten.”

Jan de Waal

De brief waarin de toenmalige wethouder Van Eupen dat schrijft, is bewaard gebleven. ‘U weet dat wij menen dat zulks niet op de weg van de gemeente zou liggen, mede daar het zeker is dat er niet voldoende interesse voor zal bestaan’, meende Van Eupen al te weten. De schrijvers mochten wel een kopie met foto's aan de burgemeester overhandigen als ze dat wilden. ‘Ik stel mij voor dat dit een waardevolle aanwinst zou zijn voor ons archief.’ Het is Nieman en De Waal niet duidelijk of de boekschrijvers daar nog trek in hadden en of zo'n kopie nog ooit in het gemeentehuis is afgegeven.

Lees verder na de foto.

Duitse militairen op een van de gebouwen van Philips op Strijp S. Op de achtergrond het Klokgebouw. © J. Hermans/bhic

Overigens verbaast het De Waal niet dat het boek er niet kwam. „Sommige van die verslagen zijn saai. Soms wilden ze het niet te persoonlijk of te herkenbaar maken. Daarmee haal je het spannende er uit. En zo'n verhaal interessant opschrijven kan ook niet iedereen.” Verder wijst hij erop dat gemeenten in de naoorlogse jaren niet bezig waren met herdenken. Die hadden in de tijd van de wederopbouw andere zaken aan hun hoofd. „Dat meer uitgebreide herdenken dateert van de jaren tachtig”, zegt hij.

Als de twee in de PAN-documenten speuren, komen ze steeds weer nieuwe feitjes tegen. „Dat is een beetje het probleem”, zegt de Waal. „Hoe meer we ontdekken, des te meer we beseffen dat we er maar weinig van weten. We vragen ons regelmatig af: Wat is er nog meer dat we gewoon nog niet weten, maar dat wel ergens bij iemand thuis op de plank ligt?”